

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2024r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Cezary Olszewski
Protokolant:	st. sekr. sąd. Marta Majewska Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 marca 2024r. w Suwałkach

sprawy **A. K.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o emeryturę pomostową

w związku z odwołaniem A. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 7 marca

2023 r. znak (...)

1. **Oddala odwołanie.**

2. **Zasądza od odwołującego A. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. kwotę 180 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 07.03.2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział

w O., wskazując na przepisy ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz.U. z 2022 r. poz. 504 ze zm.) oraz ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1924 ze zm.), odmówił A. K. prawa do emerytury pomostowej.

Argumentował, iż po 31.12.2008 r. nie wykonywał on prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust.1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Do stażu pracy w szczególnych warunkach Zakład nie uwzględnił okresów od 16-06-1982r- 6.05.1984r ; 1.07.1984r. - 31.05.1987r ; 1.06. 1987r – 31.07.1990r. ; 1.10.1990r – 30.11.1992r. ; 1.06.1994r. – 31. 12. 1998r.; - ponieważ przedłożone zostały jedynie kserokopie świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach, które nie stanowią środka dowodowego. Argumentował przy tym, że do ustalenia prawa do emerytury pomostowej oraz obliczenia jej

wysokości należy przedłożyć w organie rentowym dokumenty w oryginale lub poświadczone za zgodność kserokopie oryginalnych dokumentów.

Nie uwzględnił też okresu zatrudnienia od 1.01.1999r. – 28.02.2001r. ponieważ pracodawca w świadectwie pracy nie podał podstawy prawnej wykonywanej pracy. Wskazywał, że zakład pracy wystawiając świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, na podstawie posiadanej dokumentacji, ma obowiązek określić rodzaj wykonywanej pracy, ściśle według wykazu stanowiącego załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983r., oraz podać stanowisko pracy zgodnie z wykazem, działem, pozycją i punktem zarządzenia oraz powołać się na przepisy ustawy o emeryturach pomostowych.

W odwołaniu od powyższej decyzji A. K. domagał się jej zmiany i ustalenia prawa do emerytury pomostowej. Zarzucał tak naruszenie prawa materialnego tj. art. 4 ust.2 i art. 4 ust. 6 w zw. z art. 49 ist.1 ustawy o emeryturach pomostowych polegające na błędnej wykładni tych przepisów jak i naruszenie przepisów postępowania tj. art. 7 w zw. z art. 77 § 1 kpa – polegające na dowolnej ocenie zebranego materiału dowodowego w tym wadliwej ocenie świadectwa pracy z dnia 21 marca 2022r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie od odwołującego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Podtrzymał podstawy skarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

A. K. (ur. (...)) w dniu 5.01.2023 r. złożył wniosek o emeryturę pomostową. Dołączył **w formie kopii** świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach za okresy 16-06-1982r - 6.05.1984r ; 1.07.1984 - 31.05.1987r ; 1.06.1987 – 31.07.1990r; 1.10.1990r – 30.11.1990r. ; 1.06.1994r. – 31. 12. 1998r. – w (...).

Przedłożył też świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach za okres 2.01.1991r. – 31.05.1994r poświadczone przez (...) S.A.

W ramach postępowania wyjaśniającego M. D. prowadząca (...) potwierdziła wykonywanie pracy na stanowisku operatora kruszarki w okresie 6.12.2022r – 31.12. 2022r.

Decyzją z 07.03.2023 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., wskazując na przepisy ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz.U. z 2022 r. poz. 504 ze zm.) oraz ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1924 ze zm.), odmówił A. K. prawa do emerytury pomostowej.

Podnosił, iż po 31.12.2008 r. nie wykonywał on prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust.1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Do stażu pracy w szczególnych warunkach Zakład nie uwzględnił okresów od 16-06-1982r- 6.05.1984r ; 1.07.1984r. - 31.05.1987r ; 1.06. 1987r – 31.07.1990r. ; 1.10.1990r – 30.11.1992r. ; 1.06.1994r. – 31. 12. 1998r.; - ponieważ przedłożone zostały jedynie kserokopie świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach, które nie stanowią środka dowodowego. Argumentował przy tym, że do ustalenia prawa do emerytury pomostowej oraz obliczenia jej wysokości należy przedłożyć w organie rentowym dokumenty w oryginale lub poświadczone za zgodność kserokopie oryginalnych dokumentów.

Nie uwzględnił też okresu zatrudnienia od 1.01.1999r. – 28.02.2001r. ponieważ pracodawca w świadectwie pracy nie podał podstawy prawnej wykonywanej pracy. Wskazywał, że zakład pracy wystawiając świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach, na podstawie posiadanej dokumentacji, ma obowiązek określić rodzaj wykonywanej pracy, ściśle według wykazu stanowiącego załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02.1983r., oraz podać stanowisko pracy zgodnie z wykazem, działem, pozycją i punktem zarządzenia oraz powołać się na przepisy ustawy o emeryturach pomostowych.

Udowodniony przez wnioskodawcę ogólny staż ubezpieczeniowy wynosi 34 lata 8 miesięcy i 10 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Wykazany staż pracy w szczególnych warunkach - 22 lata 2 miesiące i 25 dni.

W celu ustalenia, czy w spornym okresie odwołujący pracował w warunkach szczególnych zgodnie z załącznikiem 1 pkt 2, ewentualnych innych, stanowiącym załącznik do ustawy o emeryturach pomostowych, Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego Z. C. z zakres bezpieczeństwa i higieny pracy. Biegły dysponował aktami osobowymi odwołującego oraz zeznaniami świadków w tym – byłego pracodawcy odwołującego oraz wyjaśnieniami wnioskodawcy. Biegły dokonał analizy poszczególnych okresów zatrudnienia przez pryzmat rodzaju wykonywanych obowiązków pracowniczych i obowiązujących przepisów finalnie ustalając, iż całość dokumentacji nie pozwala na stwierdzenie, że odwołujący wykonywała pracę w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w oparciu o wymagania ustawy o emeryturach pomostowych.

Pełnomocnik odwołującego zakwestionowała przedmiotową opinię wnosząc o powołanie innego biegłego – co skutkowało dopuszczeniem dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu BHP w osobie J. D.. Także ten biegły po dokonaniu analizy rodzaju wykonywanych prac w wariacie najbardziej korzystnym ustalił, iż łączny okres pracy w warunkach szczególnych wyniósłby 13 lat, 8 miesięcy i 20 dni.

Wniosek pełnomocnika odwołującego o uzupełnienie opinii przez biegłego (k.121-122), Sąd oddalił na podstawie art. 235² § 1 pkt 5 k.p.c., uznając, że zmierza jedynie do przedłużenia postępowania, a wyjaśnienie wątpliwości składającej zastrzeżenia, nie wymaga wiadomości specjalnych z zakresu bhp.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (t. j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1924 ze zm.) - w brzmieniu obowiązując w dniu wydania skarżonej decyzji - prawo do emerytury pomostowej, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługiwało pracownikowi, który spełniał łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy;
- 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Od 20.04.2022 r. nie jest wymagany warunek rozwiązania stosunku pracy. W niniejszej sprawie nie miało to znaczenia.

W załączniku nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, stanowiącym „Wykaz prac w szczególnych warunkach”, w punkcie 2, na który należy powołać się w niniejszej sprawie, wskazano: „prace udostępniające lub eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych”.

Z treści powołanego art. 4 wynika, iż przy kwalifikacji prac w warunkach szczególnych trzeba mieć na uwadze przepisy art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych oraz art. 32 i 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Przepis art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych posługuje się legalną definicją prac w szczególnych warunkach, zaliczając do nich prace związane z czynnikami ryzyka, mogące z wiekiem z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwale uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, stawiające przed pracownikami - mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej - wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Wykaz tych prac określa załącznik nr 1 do ustawy.

W art. 3 ust. 2 ustawy wskazano, że czynniki ryzyka, o których mowa w ust. 1, są związane z następującymi rodzajami prac:

1. w szczególnych warunkach determinowanych siłami natury:

a) prace pod ziemią,

b) prace na wodzie,

c) prace pod wodą,

d) prace w powietrzu;

2. w szczególnych warunkach determinowanych procesami technologicznymi:

a. prace w warunkach gorącego mikroklimatu - prace wykonywane w pomieszczeniach, w których wartość wskaźnika obciążenia termicznego (...) wynosi 28°C i powyżej, przy wartości tempa metabolizmu pracownika powyżej 130 W/m^2 ,

b. prace w warunkach zimnego mikroklimatu - prace wykonywane w pomieszczeniach o temperaturze powietrza poniżej 0°C ,

c. bardzo ciężkie prace fizyczne - prace powodujące w ciągu zmiany roboczej efektywny wydatek energetyczny u mężczyzn - powyżej 8400 kJ , a u kobiet - powyżej 4600 kJ ,

d. prace w warunkach podwyższonego ciśnienia atmosferycznego,

e. ciężkie prace fizyczne związane z bardzo dużym obciążeniem statycznym wynikającym z konieczności pracy w wymuszonej, niezmienniej pozycji ciała; przy czym ciężkie prace fizyczne to prace powodujące w ciągu zmiany roboczej efektywny wydatek energetyczny u mężczyzn - powyżej 6300 kJ , a u kobiet - powyżej 4200 kJ , a prace w wymuszonej pozycji ciała to prace wymagające znacznego pochylenia i (lub) skręcenia pleców przy jednoczesnym wywieraniu siły powyżej 10 kG dla mężczyzn i 5 kG dla kobiet (wg metody (...) pozycja kategorii 4) przez co najmniej 50% zmiany roboczej.

W myśl art. 3 ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych, prace o szczególnym charakterze to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się. Wykaz prac o szczególnym charakterze określa załącznik nr 2 do ustawy.

Z kolei w art. 3 ust. 4 ustawy o emeryturach pomostowych wskazano, że za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach uważa się pracowników wykonujących po dniu wejścia w życie ustawy, w pełnym wymiarze czasu pracy, prace, o których mowa w art. 3 ust. 1 tej ustawy.

Przepisy ustawy emerytalnej w zakresie warunków szczególnych odwołują się do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Stosownie do treści § 2 ust. 1 tego rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Rozporządzenie podobnie jak ustawa o emeryturach pomostowych zawiera załącznik z wykazami prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Druga grupa przesłanek do nabycia emerytury pomostowej została zawarta w art. 49 ustawy i była również rozważana przez Sąd. Stosownie do jego treści, prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która:

1. po dniu 31.12.2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy;
2. spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12 tej ustawy;
3. w dniu wejścia w życie ustawy (tj. 1.01.2009 r.) miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy, tj. wynoszący 15 lat.

Z zestawienia art. 4 i 49 ustawy wynika, iż zasadniczym kryterium decydującym o zastosowaniu jednego z nich jest to, czy odwołujący po dniu 31.12.2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy, a więc pracę wyszczególnioną w wykazie prac stanowiących załączniki do ustawy.

Odwołujący nie wykazał stażu pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat na podstawie przepisów ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych (t. j. Dz.U. z 2022 r. poz. 504 ze zm.) uwzględniając nawet jako dowody kopie świadectw – nie poświadczonych za zgodność. Nie udowodnił też okresu pracy w warunkach szczególnych po 31.12.2008 r. w myśl nowej regulacji, tj. ustawy o emeryturach pomostowych (fakt będący przedmiotem sporu).

Przeprowadzone postępowanie dowodowe, w szczególności opinie biegłych z zakresu bhp, wykazało, że odwołujący nie legitymował się okresem pracy w szczególnych warunkach objętym art. 3 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach pomostowych, który uprawniałby go do uzyskania prawa do emerytury pomostowej, czy to na podstawie art. 4 czy też art. 49 tej ustawy. Praca operatora kruszarki, która była pracą w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia z dnia 7.02.1983 r., nie jest ujęta jako praca w szczególnych warunkach w ustawie o emeryturach pomostowych (jej załączniku nr 1). Ponadto wnioskodawca nie wykonywał takiej pracy (pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 4 w związku z załącznikiem nr 1 do tej ustawy) po dniu 31.12.2008 r. Jak wynikało z przytoczonej opinii biegłego z zakresu bhp, odwołujący nie pozyskiwał minerałów skalnych, ale żwir, a tym samym jego praca nie była związana z pracami udostępniającymi lub eksploatacyjnymi związanymi z urabianiem minerałów skalnych.

W ocenie Sądu, pomocny w prawidłowej ocenie wykonywanej w spornym okresie pracy odwołującego jest wyrok Sądu Najwyższego z 9.03.2022 r. sygn. akt I USKP. Sąd Najwyższy wyjaśnił w jego uzasadnieniu, że „Zgodnie z załącznikiem nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych, pracami w szczególnych warunkach są między innymi prace udostępniające lub eksploatacyjne związane z urabianiem minerałów skalnych (poz. 2 załącznika nr 1). Pod pozycją tą wymieniono dwa rodzaje pracy w warunkach szczególnych. Po pierwsze, są to prace udostępniające związane z urabianiem minerałów skalnych. Po drugie, są to prace eksploatacyjne związane z urabianiem takich minerałów. Kluczowe dla zaliczenia pracy wykonywanej przed 1 stycznia 2009 r. jako pracy w warunkach szczególnych w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych jest wykonywanie czynności, które można kwalifikować jako udostępnianie złóż lub eksploatacje złóż minerałów skalnych (i tylko skalnych), które to czynności dodatkowo muszą być związane z ich urabianiem. Pracą, o której mowa pod tą pozycją, nie jest praca polegająca na samym udostępnianiu złoża, a zatem wykonywaniu wszelkich czynności przygotowawczych, które następnie pozwolą

na eksploatację minerałów skalnych. Udostępnienie musi być bowiem związane z urabianiem minerałów przez pracownika wykonującego takie prace (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2018 r., I UK 70/17 oraz z dnia 18 listopada 2020 r., III UK 210/19).

Podobnie z procesem eksploatacji minerałów skalnych związane zostało ich urabianie – jako warunek konieczny uznania ich za prace w warunkach szczególnych. Kluczowe znaczenie ma zatem odkodowanie znaczenia pojęcia „urabianie”. Sąd Najwyższy powołał się przy interpretacji na Mały Leksykon Górnictwa Odkrywkowego (Wojciech Glapa, Jan Izidor Korzeniowski, Wydawnictwa i Szkolenia Górnicze Burnat and Korzeniowski, Wrocław 2005, str. 110), wskazując, że „urabianie” to czynność odrywania (odspajania) skał od calizny, które może być wykonywane różnymi środkami, jak narzędzia ręczne i mechaniczne, maszyny, woda, ogień, materiały wybuchowe itp., a „urabianie skał” to odspajanie (odrywanie, oddzielenie) od calizny części skały za pomocą narzędzi, maszyn lub innych środków: ręczne – narzędziami ręcznymi, mechaniczne – narzędziami lub maszynami mechanicznymi, hydrauliczne – energią strumienia wody wyrzucanego pod ciśnieniem przez odpowiednie urządzenie lub/i przez zasysanie urobku spod wody pompą gruntową, termiczne – płomieniem palników termicznych, strzelaniem – energią gazów powstałych w wyniku wybuchu materiału wybuchowego umieszczonego w wyrobisku strzałowym. Z kolei calizna to skała nienaruszona robotami górniczymi, znajdująca się w swoim pierwotnym miejscu i ułożeniu przestrzennym (s. 17).

W ocenie Sądu, A. K. wykonując w spornym okresie pracę, nie wykonywał prac udostępniających lub eksploatacyjnych związanych z urabianiem minerałów skalnych (poz. 2 załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych).

W orzecznictwie podkreśla się, że przesłanki do nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów o emeryturach pomostowych muszą być spełnione łącznie, co oznacza, że brak choćby jednego z tych warunków powoduje niemożność nabycia uprawnień emerytalnych (tak np. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z 26.04.2012 r., III AUa 252/12). W związku z tym, że emerytura pomostowa jest przywilejem, przesłanki których spełnienie jest wymagane do jej nabycia muszą być interpretowane ściśle. Mając to na uwadze stwierdzić należy, iż niespełnienie przesłanki legitymowania się okresem pracy w warunkach określonych w art. 3 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach pomostowych – pomimo spełnienia przesłanki posiadania odpowiedniego wieku oraz wymaganego stażu ubezpieczeniowego – skutkuje brakiem możliwości przyznania odwołującemu wnioskowanego świadczenia.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzeczono, jak w punkcie 1.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t. j. Dz.U. z 2018 r. poz. 265 ze zm.), zasądzając od przegrywającego spór odwołującego na rzecz organu rentowego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.